

ACC. N:R M. 14020: 1-9.

Landskap: *Halland* ..... Upptecknare: *Carl Cullberg*
Härad: *Höke* ..... Berättare: *Oskar Johansson, Trångel*
Socken: *Heiskult* ..... Berättarens yrke: *reschandlare*
Uppteckningsår: *1956* ..... Född år *1877* i *Trångel, Heiskults sn.*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Reschandlare. s. 1-7.

Övernaturliga väsen. s. 7

Klocka gubbar. s. 8-9.

ACC. N:R M. 14020: /

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Oscar Johansson i Trånget har varit resehandlare från det han var 17 år (1894) till för 6 år sedan (1950). Alltså i 56 års tid.

Från trettondagen till påsk varje år for han runt i Halland, Bohuslän, Västergötland, Dalsland och Värmland och sålde linne i gårdarna och på marknaderna. På höstarna sålde han ylle på olika stora marknader i västra Sverige. Dessutom sålde Han diverse andra varor såsom mattor, vävskedar, hornskeidar etc.

Han verkar förbluffande yng för sin ålder. Hörseln och minnet är goda. Han är ingen berättare men svarar ordentligt på alla frågor.

ACC. N:R M. 14020:2

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Såsom jorden är brukad nu så reder man sig på 20 tunnland, men det gjorde man inte förr i tiden utan då fick man försöka hjälpa till med något annat. Många tjänade som drängar, men många härifrån socknen blev också resehandlare. Man tjänade nog en tre gånger mer på det skulle jag tro, men det var förstås osäkrare.

Från trettondagen till påsk varje år låg jag ute och sålde linne i Halland, Bohuslän, Dalsland, Västergötland och Värmland. På hösten sålde jag ylleveror. Yllet köpte jag i Borås hos Eriksson och Larsson och linnet hos Berntsson.

Jag kände ju de flesta som jag sålde till och bodde för det mesta i hemmen. I städerna bodde jag på hotell. När man skulle till Borås härifrån så gick man över Varberg. På hösten var det mest marknader som man sålde på. Här i Hishult hade vi marknaden i oktober och i april, där Oscar Svens nu ligger. Nu är det mest slöjdhandlare här i Hishult. Jag vet en som kör upp till Kiruna nu och säljer korgar. Men det var allt sådana långresenärer förr också.

ACC. N:R M. 14020:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jag vet en bortifrån Markaryd som sålde vävskedar borta i Ryss-
land; han fick dem sända till sig efter hand. Han reste en jul och
kom tillbaka nästa och då hade han en rysk fru med sig tillbaka.
De dog för bara några år sedan uppe i Markaryd. Vävskedar sålde de
annars mest nere i Skåne, jag vet att svärfar min var en sådan
handlare. Jag började med att sälja oljetryck då jag var 17 år.
Dem köpte man av Jacobsson i Knäred, som tog dem från Tyskland.
De var på tjock papp och gick att tvätta. De föreställde kunga-
famijen med Oscar den andre i mitten. 1.50 fick man för de bästa
då hade man köpt dem av Jacobsson för femtio öre styck. Det fanns
också en mindre storlek som kostade bara hälften; man köpte den
för 25- och sålde den för 75 öre. Men den där handeln hade man bara
före jul, så jag bytte till tyger för det gick hela året.
Det var Sven Jönsson i Lyckås, Sven i Djäknegården och Jacob
Bengtsson som köpte in ull från Danmark, islandsull kallade de den.
Sedan kom de hem till bingerskorna med ullen och då hämtade de
det färdiga också. Och då hade de med sig snus, socker, salt och
kaffe, så behövdes det nästan inga pengar alls. Tröjorna som de

ACC. N:R M. 14020:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

bang var röd-vita eller blå-vita och den kundeman ha, och fiskarna hade det särskilt mycket, utanpå allting, för den slags ullen slog ifrån sig vatten. Gensare kallade vi dem.

Jag gick mest omkring på Orust och Tjörn och det folket var bra att ha att göra med. Men alla fiskarna i Bohuslän var bra att ha att

ha att göra med. Jag har också varit i Marsstrand i 40 somrar och sålt till badgästerna. Det var fruntimrerna som köpte linneväv av mig och satt och arbetade på, då de inte hade något att göra.

Till dem sålde jag också nöthårsmattor som min sonhustru i Markaryd vävde. Och en sådan matta kunde jag få upp till 700 kr för.

Förr så kostade yllestrumporna inköp för mig 75 öre, tröjorna kostade 4.50. Mina priser varierade förstås för man såg ju vilka som ville pruta och då satte man priset därefter.

Det var mest i Hishult och i Växtorp som de bang.

Nu på slutet var det rätt mycket pengar i omlopp för mig. Mitt lager kostade då i inköp 6000 kr bara för tygerna. Jag fick det skickat till mig efterhand. Pengarna förvarade jag förr som re-

ACC. N:R M. 14020:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

missväxlar och nu på slutet i postsparbanksbok, annars skulle jag ju fått farligt mycket pengar på mig.

Trollhättan var ett bra ställe på marknaden i andra veckan i oktober. Det var många arbetare där och köpte arbetskläder. Där låg jag på gästgivaregården, den var känd för att vara bra,

I Värmland var jag mest på marknaderna i Mellerud och Årjäng.

I Trollhättan minns jag att jag fick betalt i 200 kotior en gång, det blev en väldig bunt. Kotior (=enkronassedlar) fanns det under första världskriget och de kallade dem för det för det var en gumma en gång som sålde sin ko och fick betalt i sådana sedlar och tog var och en för en tia! Så den affären förlorade hon på.

I Kungälv var jag också ofta. Men där var alltid för mycket tattare som var där och bytte sina hästar, och fruntimmer också verkade det. Och de (fruntimrena) och tattarna sågs alltid med långa knivar. Det var med lerkärl som tattarna handlade här i Halland.

Men slogs de ^{så}, så var det sinsemellan mest.

Det värsta ^{folket} att ha att göra med var annars nordhallänningarna, särskilt de från Frillesås och den trakten där omkring.

ACC. N:R M. 14020:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När man var på marknad där i Frillesås, fick man akta sig och inte säga för många ord, för då råkade man i slagsmål med en gång.

Och de skar också med knivarna i kinderna från örat och ned till mungipan. Och de slogs förstås mest inbördes och den som inte hade ett märke eller flera var "En skitta karl", sade de. Ja, den marknaden var farlig och så var ju dansbanan intill och där slogs de om fruntimrena. Det var väl en femtio år sedan det var som värst. Sedan har det avtagit. Jag minns också att de skiljde på oss i olika kompanier på Skedala hed och nordhalländingarna hade sitt eget; det fjärde kompaniet och det var man rädd att komma i delo med.

I Karlskrona var det nog mest tjuvar efter vad jag har märkt. Där fick man alltid vara väldigt mycket på sin vakt, och det särskilt då man skulle packa upp och packa ihop sina saker.

I Bohuslän var det väl minst konkurrens på senaste tid, men det berodde på att då fick inga andra resehandlare några "rättigheter". Jag fick min för Bohuslän då jag fyllde 21 år och blev myndig (1898).

ACC. N:R M. 14020:7

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Nu på senare år har det blivit allt svårare att sälja ute på landet, på grund av att de flesta ju har bilar och åker in till närmaste samhälle och köper.

Vägarna var väldigt svåra förr för varje bonde hade ju sin bit av vägen och de gjorde ju olika mycket på sina vägbitar. Jag hade 150 meter av vägen till Markaryd på min lott.

Det var förstås svårt att vara borta hemifrån så mycket. Gumman fick ju mycket att göra med 7 kor, en häst och 5 barn att reda sig med ensam. Men det var ju så att det var mest i varje gård en karl borta som resehandlare.

Förr tjänade man rätt bra. Man kunde få sälja för emn 6-700kr på en marknad och på det hade man trettio procents förtjänst.

Övertro. De talade i min barndom mycket om Bäckamannen i ån. Det var ett sken över vattnet, som flyttade sig och man fick intekomma det för nära för det vr farligt. Om skogssnuven berättade de att en gång skulle en karl gå och möta sin fästemo, men på vägen mötte han en vacker ^{och} fin dam, men som hade ett ovanligt långt hår.

ACC. N:R M. 14020:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Och hon talade väl med honom och lockade honom till sig, men när han skulle omfamna henne var det tomt och han hörde ett skratt i skogen. Han blev senare tokig.

I Örskelljunga i Lemmeshult var där en klok gubbe, men han gjorde inte så mycket konstigt utan lagade mest benbrott och sådant där. August Hansson i Fuhult(?) var också en sådan där klok gubbe, som de kallar det. Jag hörde berättas en gång att det var en bonde som förlorade plånboken på vägen hem en kväll. Och han kunde inte hitta den och ingen lämnade den till honom, så han gick till August Hansson och bad honom om hjälp. Och August Hansson sade att han skulle bara vänta så skulle den komma till honom en kväll. Och sent en kväll så kastades dörren upp ^{och} plånboken slängdes in. Då hade tjuven kunnat behålla den längre.

Och jag var hos August Hansson för min pojkes skull. Han hade hjärtfel och var alldeles blå på läpparna och på naglarna. Och jag hade bara med mig en bit av det linne som pojken sovit i på natten. (Detta framkom senare på upptecknarens direkta fråga! Det var alldeles tyf- ligt att Johansson tog för givet att den sjuke inte behövde vara

ACC. N:R M. 14020:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

med vid konsultationen.) Fuhult var ett litet torp och August
Hansson var en lång karl och hade en väldigt skarp blick. Och han
skæev ut ett recept på Markaryds apotek, och så sade han att poj-
ken skulle ha rödvin. Och han tog aldrig betalt, men de rikaste gav
honom hundra kronor. Av mig fick han en femma. Men pojken dog på
sommaren. Det var nästan precis 40år sedan.